

ПРИЛОЗИ CONTRIBUTIONS

УДК 321.013(497.1): 327.56:341.6

Милован РАДАКОВИЋ
Институт за међународну политику и привреду
Београд

ОБЛИЦИ САРАДЊЕ СР ЈУГОСЛАВИЈЕ СА НОВОНАСТАЛИМ БАЛКАНСКИМ ДРЖАВАМА

Апстракт: аутор указује на политичку, економску и војну димензију односа СРЈ и нових држава насталих на тлу Балкана са којима се она непосредно граничи, Републику Хрватску, Босну и Херцеговину и БЈР Македонију. Дат је приказ устава нових држава и анализа војних могућности Републике Хрватске, Босне и Херцеговине и Македоније, као и економске везе и међузависности нових држава на Балкану и СР Југославије.

Уводна разматрања

Крај XX века обележен је новом геополитичком сликом Европе. Геополитичке промене на старом континенту десиле су се на истоку нестанком СССР-а, у средњој Европи распадом Чешко-Словачке федерације и на Балкану распадом Југославије. На Балкану су овакве промене имале посебно драматичан карактер, јер су биле праћене грађанским ратом у Хрватској и Босни и Херцеговини. Рат у Републици Хрватској завршен је егзодусом великог броја људи, углавном православних Срба, који су са једног дела Балкана – југозападне Хрватске, избегли на други део Балканског полуострва северозападну и југоисточну Србију. Грађански рат у некадашњој Босни и Херцеговини завршен је нешто повољније за Србе који су живели и живе на тим просторима. Дејтонским споразумом постигнута је политичка сагласност великих сила и страна у сукобу да српски ентитет у овој некадашњој југословенској републици формира своје локалне органе власти у Републици Српској, којој су, према споменутом споразуму, прецизно одређене границе.

На овако драматичан расцеп кризе на некадашњим просторима Југославије, свакако, утицаја су имали и спољни и унутрашњи фактори.

Поред осталих, као главни унутрашњи „детонатор“ распада југословенске заједнице можемо означити немогућност политичких лидера југословенских република да се договоре о новом друштвено-политичком концепту југословенске државе.

Спољни фактори који нису ишли наруку очувању СФР Југославије свакако су распад СССР-а, нестанак источног војног блока, уједињење Немачке и настапак новог светског поретка. Други битни чинилац убрзаног распада СФР Југославије је пребрза одлука СР Немачке да политички подржи и дипломатски призна сецесију југословенских република, као и неспособност ЕЗ и других међународних чинилаца да се овој одлуци Бона супротставе.¹

Републике Србија и Црна Гора формирале су Савезну Републику Југославију, која је наставила континуитет СФР Југославије и која се по окончању грађанског рата на Балкану нашла у новом политичком, војном и економском окружењу. Поред старих, Мађарске, Румуније, Бугарске, Грчке, Албаније и Италије, нова федерација добила је и нове суседе Хрватску, Босну и Херцеговину и Македонију.

Нове суседе Савезне Републике Југославије можемо анализирати кроз три димензије - политичку, војну и економску.

Република Хрватска

У уводу Устава Републике Хрватске донесеном 22.12.1990 године, Република Хрватска се према облику политичког режима дефинише као демократска и социјална држава, у којој власт произилази из народа, а он је остварује преко својих изабраних представника. Према облику државног уређења она је јединствена држава, а њен суверенитет је неотуђив, недељив и непреносив. Облик државне власти је заснован на начелу поделе власти на законодавну, извршну и судску.²

У уводним напоменама Устава Републике Хрватске истиче се и да „полазећи од устава предходно наведених историјских чињеница о различитим облицима државно-политичког организовања хрватског

¹ Више о унутрашњим и спољним факторима дезинтеграције СФРЈ Р. Накарада. *Критичко мишљење и поруке рата*, „Распад Југославије-продужетак или крај агоније“. Београд, 1991.94.

² Југословенски преглед, 1992, бр. 1, 28.

³ *Исто*, 28.

народа, као и од историјског права хрватског народа на пуну државну сувереност, позивајући се на општеприхваћена начела савременог света и неотуђивост, недељивост и уздржавање, Република Хрватска установљава се као национална држава хрватског народа и држава припадника других народа и мањина који су њени држављани.“³

У одредби о основним слободама и правима човека и грађанина истиче се да „у доба ратног стања или непосредне угрожености независности и јединствености Републике, те великих природних непогода, поједине слободе и права зајамчена Уставом могу се ограничити. О томе одлучује Сабор Републике Хрватске двотрећинском већином свих заступника, а ако се Сабор не може састати, председник Републике“.⁴

ПОЛИТИЧКА ДИМЕНЗИЈА ОДНОСА СРЈ – ХРВАТСКА

Хрватска је друга република која је исказала сецесију од СФР Југославије. Постала је самостална држава 25. јуна 1991. године одлуком Сабора Републике Хрватске који је једногласно усвојио Декларацију о проглашењу самостале и суверене Републике Хрватске и покренуо поступак раздруживања од Југославије.⁵

Политичка димензија односа између Савезне Републике Југославије и Републике Хрватске значајно је уравнотежена када је српско становништво напустило просторе Српске Крајине. Даља нормализација односа зависиће, пре свега, од понашања хрватске стране и то првенствено у вези области западног Срема, Славоније и Барање. Поред овог питања два крупна проблема су и Превлака и спремности режима у Загребу да омогући Србима из некадашње Републике Српске Крајине да се врате у своје домове. Ова два питања заслужују и посебну анализу.

1. Прво питање је везано за проблем Превлаке. Превлака је врло важан рт на самом улазу у Бококорски залив. У време СФР Југославије, ЈНА је ту формирала врло јаку поморско-осматрачку базу из које су се моћним радарским системима посматрале кретње бродова

³ Исто, 28.

⁵ Независност Хрватске и Словеније прво је признала СР Немачка 23.12.1991. После ње 15.1.1992. независност некадашњих југословенских република признале су Аустрија, Белгија и Велика Британија а затим и све земље ЕЗ. Више о овоме видети у тексту Слободанке Ковачевић „Хронологија југословенске кризе“, Међународни проблеми, 1992. бр.1-2, 110-137.

не само у Јадрану, већ и у делу Средоземља. Сада су на Превлаци снаге Уједињених нација а на самом рту вију се и заставе СРЈ и Републике Хрватске. Југословенска ратна морнарица је разбијањем СФРЈ и сецесијом њених република изгубила знатан део јадранске обале, острва и отвореног мора.⁶ Уколико би Превлака била под суверенитетом Републике Хрватске, Југословенска ратна морнарица би била у значајној мери блокирана, јер би са Превлаке Хрватска могла да прати сваку активност не само бродова југословенске ратне морнарице, већ и најмањих рибарских бродова и барки. Са удаљавањем од Дејтона, Превлака постаје све озбиљнији политички проблем у односима између СРЈ и Републике Хрватске.

2. Други проблем је повратак избеглих Срба на своја огњишта. Република Хрватска упорно настоји да спречи повратак избеглог становништва из Крајине. Чак и цивилима који нису учествовали у ратним операцијама забрањује се повратак у Хрватску и прети у случају повратка хапшењем и извођењем пред суд. Ово питање има и своју другу димензију - надокнаду имовине коју је српско становништво оставило на просторима Крајине.

У Београду је 23. 8. 1996. године потписан споразум о нормализацији односа између СРЈ и Републике Хрватске. Такозвани „Београдски споразум“ предвидео је да Република Хрватска прихвати постојање државног континуитета СР Југославије у односу на претходну СФРЈ. Такође, постигнут је договор да СРЈ и Република Хрватска питање сукцесије решавају споразумно, да изврше уређење својих граница, као и да спорове решавају мирним путем, уздржавајући се од претњи или употребе силе у складу са повељом УН. У том контексту, две стране су се договориле, а у духу Повеље УН и добросуседства, да реше важно спорно територијално питање које се односи на Превлаку. Тиме би се допринело пуној безбедности дела територије СРЈ у области Бокоцоторског залива и дела територије Републике Хрватске у области дубровачког залеђа. Постигнут је и договор да до постизања коначног споразума о Превлаци остаје постојећи систем безбедности уз помоћ Уједињених нација. Две стране су се споразумеле и обавезале да ће омогућити слободан и безбедан повратак избеглица и расељених лица у

---

⁶ Југословенска ратна морнарица је после сецесије Хрватске, морала да промени своје морнаричке формације, па су многи велики бродови уступили место мањим и покретљивијим поморским снагама.

њихова пребивалишта или друга места која слободно изабери, и да ће обезбедити да се овим лицима врати у посед њихова имовина, а ако је то немогуће, да се правично надокнади изгубљена имовина. Биће проглашена општа амнестија за дела учињена у вези са оружаним сукобима. Договорено је да се у року од шест месеци закључи споразум о социјалном осигурању којим ће се регулисати инвалидско, здравствено и пензионо осигурање, укључујући и исплату пензија, као и закључивање других споразума о решавању радних и статутарних питања од интереса за грађане једне и друге државе.

Према овом споразуму две земље ће у року од петнаест дана након потписивања Споразума успоставити пуне дипломатске и конзуларне односе, подићи ниво својих представништава на ниво амбасада и размениће амбасадоре.⁷

Војне снаге Републике Хрватске

Посматрано са географског аспекта, Хрватска територија има облик аустралијског диска. С обзиром на број становника, ова република би тешко могла да брани велики број јадранских острва који су сада под њеним суверенитетом, део обале од Макарске до Дубровника, као и простор Истре.

Хрватска је, иако на страни поражених фашистичких снага у другом светском рату, формирањем СФР Југославије, добила важне стратешке тачке у односу на некадашње југословенске републике. У том смислу, Хрватска својим јужним шпичем захвата Превлаку, затварајући на тај начин Црној Гори простор слободног уласка у Боку, као и Пирински залив на западу, којим Словенији затвара излазак на отворено море. Док је Република Хрватска била у саставу СФР Југославије питања републичких граница и њихова историјска и етничка правичност у јавности се није постављала, али изласком Хрватске и осталих република из заједнице Јужних Словена, ови проблеми су постали један од узрочника грађанског рата на овим просторима.

---

⁷ У међувремену, Хрватска је 6. 11. 1996. у Стразбуру постала чланица Савета Европе. Том приликом хрватски шеф дипломатије Мате Гранић је потписао и Европску конвенцију о националним мањинама, поштовању људских права, Протокол о укидању смрте казне и забрани примене тортуре и нехуманог третмана. „Танјуг“ - 6.11.1996.

Иако је напред констатовано да је Хрватска територија врло незахвална за озбиљнију војну одбрану, у садашњој консталацији међународних односа треба сагледати: а) шта у војном смислу жели Хрватска, б) а шта од ње желе њени савезници.

Република Хрватска има шест војних области Загреб, Бјеловар, Сплит, Осјек, Госпић и Карловац.

Хрватска авијација има врло добру базу за развој војног ваздухопловства. Поред аеродрома „Плесо“ код Загреба, поседује и аеродроме „Земуник“ код Задра, „Бачвице“ код Сплита, „Ђилипе“ код Дубровника, аеродроме „Вараждин“, „Пула“, „Ријека“, „Удбина“, затим аеродроме на острву Вис, на Крку, Брачу. Најближи граници Савезне Републике Југославије је аеродром „Осјек“. Ови објекти пружају солидну основу за развој хрватског ратног ваздухопловства, а поред тога могу се комбиновати и са изградњом још неког аеродрома на многим острвима у Јадрану или копненом делу Хрватске.⁸

Хрватска морнарица поседује развијене поморске базе на Јадрану. Поред острва Вис и Ластово, ту су и базе на копну Сплит, Шибеник, Плоче. На самом копну су и врло јаки морнарички центри у Пули, Ријеци, Сплиту, Шибенику у којима Хрватска може развити снажну војну и трговачку флоту. Претпоставка је да ће најачи део војних снага Хрватске представљати морнарица, јер очигледно да Хрватска за развој овог вида армије има и најбоље услове.⁹

Ако је реч о *коиненим*, *пџенковским* и *артиљериским снагама* треба напоменути да је у Задру смештен врло развијен школски центар за артиљериску и противваздушну одбрану, а у Славонској Пожеги врло

⁸ Хрватска авијација поседује 28 апарата, 9 транспортних авиона и 25 хеликоптера. Двадесет и један авион су совјетске производње типа „МИГ 21“, 6 ловаца су типа „ГАЛЕБ“ а један ловац је типа „ОРАО“. они су југословенске производње. Од 9 транспортних авиона, 4 су совјетске производње, 2 типа „АН-2“ и 2 типа „АН-26“, осталих 5 произвела је југословенска фабрика „УТВА“. Загреб има 25 хеликоптера. Један „МД-500“, један „УХ-1“, 5 хеликоптера типа „МИ-24“ и 18 јуришних хеликоптера типа „МИ-8“. Више о овоме у „The Military Balance“ 1995-1996, The International Institute for Strategic Studies (IISS), London.

⁹ Поморске снаге Хрватске у свом саставу имају 5 корвета, 5 торпедних чамаца, 20 десантних и 3 патролна чамца. Хрватска има једну подморницу југословенске производње типа „УНА“ која је намењена специјалним јединицама. Више о овоме погледати у „The Military Balance“ 1995-1996, The International Institute for Strategic Studies (IISS), London.

јака војна ауто-база. Хрватска има шест механизованих бригада које су распоређене у артиљеријску, противоклопну, противваздушну, брдску, амфибијску и бригаду специјалне намене. Поред ових снага Хрватска планира и формирање неколико јуришних бригада. Артиљеријски састав Хрватске чине оруђа совјетске и југословенске производње која су била у наоружању Југословенске народне армије, а која су остала у Хрватској и чији број још није утврђен.¹⁰

Развој војних снага у Хрватској делимично је лимитиран споразумом у Дејтону, али би Загреб уз одређену финансијску подршку могао формирати врло јаке војне формације. Међутим, Хрватска ће при оваквом развоју ситуације бити принуђена да уђе у војне савезе и то пре свега са Италијом и Немачком. Још на самом почетку развоја своје „суверености“ Хрватска је склопила неке уговоре са Берлином о „изградњи појединих објеката“ на острву Вису и неким другим острвима, па је велико питање хоће ли Загреб занста успети да буде „суверен“ у наредним годинама и деценијама.¹¹

Економска димензија односа СРЈ и Хрватске

СР Југославија у догледној будућности не може да рачуна на интензиван развој економских односа са Републиком Хрватском. Такав став произилази из чињенице да је грађански рат био у непосредној прошлости, као и да проблем избеглог становништва из Хрватске још није решен, односно да тек предстоји политичко-правно решење њиховог статуса. Две велике инвестиције које су изграђене и завршене, а које су остале као сведочанство о постојању некад заједничке државе, је аутопут Београд-Загреб и некадашњи „југословенски“ нафтовод.

Успостављање саобраћајних и комуникацијских веза и пуштање у саобраћај аутопута, важно је за Републику Хрватску. Изградњом

¹⁰ Загреб има тренутно 176 тенкова. Од тога двет су Т-34, двадесет и седам М-84, и сто четрдесет Т-55. Оклопне снаге Хрватске употпуњене су и са осамдесет и два амфибијска возила типа М-80, као и са педесет оклопних транспортера. Више о копненим, тенковским и артиљериским снагама Хрватске погледати у „The Military Balance“ 1995-1996, The International Institute for Strategic Studies (IISS), London.

¹¹ Сваки такав војни економски или политички савез при садашњем развоју међународних односа Загреб би морао да компензује „одређеним услугама“. Неке опозиционе снаге у Хрватској, већ дуже време изражавају бојазан, да ће подршка Запада својој „суверености“ Загреб морати да „компензира“ складиштењем нуклеарног отпада на територији где су некада живели Срби.

саобраћајнице Суботица-Димитровград, СР Југославија ће решити питање комуникација северозапад-југоисток¹², док Република Хрватска мора бити заинтересована за аутопут Загреб-Београд и железничке линије на истом правцу због сопствене комуникацијске везе са југоистоком тог дела Европе.

Ако је реч о нафтоводу, овде је ситуација другачија. За његово пуштање у рад целом трасом, дакле релацијом Крк-Панчево, заинтересованија је Савезна Република Југославија. Београд има две алтернативе снабдевања својих рафинерија нафтом. То је изградња потпуно нових нафтовода. Први правац Панчево-Солун био би дугачак 680 километара, а други Панчево-Бар 500 km. С обзиром да СРЈ нема тренутно средстава за изградњу нафтовода, а Загреб могућност изградње алтернативног аутопута, Београд и Загреб су се споразумели да се пусти у саобраћај и постојећи аутопут и нафтовод.

Босна и Херцеговина

Скупштина Босне и Херцеговине донела је 27.2.1991. године одлуку да се приступи промени Устава СР Босне и Херцеговине доношењем уставних амандмана који би се односили на име и државне симболе Републике Босне и Херцеговине. Према новим решењима Босна и Херцеговина се дефинише као суверена држава равноправних грађана, народа Босне и Херцеговине Муслимана, Срба и Хрвата и припадника других народа и народности који у њој живе. У скупштинама и органима које они бирају, Председништву и другим државним органима, обезбеђује се сразмерна заступљеност народа и народности Босне и Херцеговине. Територија Републике је јединствена и недељива. Границе се могу мењати одлуком Скупштине, али само у складу са вољом грађана целе Републике, а израженим њиховим предходим изјашњавањем на референдуму и то, ако се за мењање изјасни две трећине укупног броја бирача. Скупштина је највиши орган власти у Републици, Председништво Босне и Херцеговине представља Републику, Влада Босне и Херцеговине одговара за предлагање и спровођење договорене политике и извршавање закона.¹³

¹² Осим тога, 1992. године пуштена је у промет речна комуникација Рајна-Мајна-Дунав. Тиме је успостављена директна водена веза између северне, средње и југоисточне Европе. Канал омогућава луци Београд да постане једна од најпрометнијих и најразвијенијих европских лука.

¹³ Југословенски преглед, 1992, бр.1. 23-25.

Међутим, потписивањем Дејтонског споразума, утврђен је нови Устав Босне и Херцеговине, који је одредио нови међународно-правни положај ове државе.¹⁴ Дејтонски споразум тачно и изричито утврђује да нова држава Босна и Херцеговина задржава субјективитет бивше Републике Босне и Херцеговине у погледу међународно признатих граница и чланства у УН.¹⁵

Према овом споразуму БиХ је замисљена као демократска држава, руковођена владавином права са слободним и демократским изборима, а принцип етничке поделе потврђен је као база државне организације коју чине два ентитета настала у току оружаних сукоба: Федерација БиХ и Република Српска.¹⁶

Надлежност заједничких институција обухвата спољну политику и трговину, царинску, монетарну и финансијску политику, спровођење кривичног права и сарадњу са Интерполом. Деловање Централне банке и финансија су у рукама БиХ. Спровођење надлежности зједнице на законодавном и оперативном плану везано је за Скупштину, Председништво и Министарски савет. Питањима одбране треба да се бави Стални комитет Председништва чији је задатак да координира активност на војном плану.¹⁷

Све функције власти и овлашћења која нису изричито додељена институцијама БиХ припадају ентитетима. Устав, као врховни акт БиХ, има приоритет како над њеним законским одредбама тако и над уставима и законима ентитета који нису са њим сагласни. Ово важи и за одлуку заједнице. Ентитети се обавезују да неће претити силом нити употребити силу против другог ентитета, а оружане снаге ни под којим условима неће ступити на територију другог ентитета без одобрења владе тог ентитета и Председништва БиХ.¹⁸

¹⁴ База устава Босне и Херцеговине налази се у Основним принципима устројства БиХ прихваћеним 9.9.1995. у Женеви, и у додатно договореним принципима усвојеним у Њујорку 25.9.1995 од стране министра иностраних послова СРЈ, Хрватске и БиХ, Др. Милан Шаховић, Устав Босне и Херцеговине према дејтонском споразуму, „Међународни проблеми“ 1996, бр.1-2, ИМПП, 35.

¹⁵ На пленарном заседању Генералне скупштине УН 22. 5. 1992, аklamацијом су у чланство УН примљене бивше југословенске Републике Босна и Херцеговина, Хрватска и Словенија, Слободанка Ковачевић, Хронологија југословенске кризе, „Међународни проблеми“ 1992, 1-2, 134.

¹⁶ Др. Милан Шаховић, Устав Босне и Херцеговине према дејтонском споразуму, „Међународни проблеми“ 1996, бр.1-2, ИМПП, 36.

¹⁷ *Исто*, 37.

¹⁸ *Исто*, 38.

ОДНОСИ САВЕЗНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ И БИХ

Простор некадашње Босне и Херцеговине захватао је централне делове бивше Југославије. У њему живе Срби, Хрвати и Муслимани са своје три вероисповести православном, римокатоличком и муслиманском.¹⁹ Босна и Херцеговина призната је као самостална држава у априлу 1992. године.

Када је почео грађански рат у Југославији, тешко је било претпоставити да се он неће проширити и на републику Босну и Херцеговину, јер је сваки од три народа у њој имао своје циљеве приликом распада некадашње државе.

1. Муслимани су у некадашњој Републици Босни и Херцеговини били најбројнији, концентрисани углавном у градовима. За њих је најприхватљивији био политички концепт „грађанске државе“ у којој би Муслимани због своје националне бројности били доминантни у свакој политичкој акцији тако уређене државе.

2. Срби, који су били под снажним утиском реминисценција из 1941. и каснијих догађаја, чврсто су били одлучили да створе своју посебну државу и припоје је СР Југославији.²⁰

3. Хрвати су себи поставили за циљ да делове територија на којима живе, као већина или као мањина, припоје Републици Хрватској.²¹

Дејтонским споразумом у оквиру БИХ формирана је Муслиманско-хрватска Федерација и Република Српска, и на тај начин је међународна заједница покушала да обезбеди свим ентитетима да остану у оквирима уније БиХ.

Ако је реч о политичкој димензији односа између СРЈ и БиХ за Савезну Републику Југославију најзначајнији део политичке сарадње мораће да се одвија у духу Дејтонског споразума. С тим у вези најзначајнији облик сарадње одвијаће се на линији Београд-Пале. То је и разумљиво, јер ће бар у прво време овај аспект политичке сарадње бити значајнији за Југославију од концепта сарадње Београд-Сарајево.

---

¹⁹ Године 1991, број муслиманског становништва у БиХ износио је 1.905.829 (43,7%), Срба је било 1.369.258. (31,4%), а Хрвата 755.892 (17,3%). Југословенски преглед. 1992. бр.1, 7.

²⁰ Др. Ранко Петковић, Дејтонски споразум-изгледи за мир, „Међународни проблеми“ 1996, бр.1-2, ИМПП, 11.

²¹ Исто, 11.

С тим у вези у Београду је 28.2. 1997. потписан Споразум о специјалним паралелним везама између СРЈ и Републике Српске²². Споразум би требало да представља основу за даљи развој свеобухватних односа у области економије, привреде, науке и културе између СРЈ и РС²³. У вези политичких односа СРЈ-БиХ врло велики утицај на њих ће имати решење статуса Брчког.

Поделом територије БиХ на Муслиманско-хрватску федерацију и Републику Српску, у значајној мери су задовољени и политички интереси СРЈ и Републике Хрватске, јединих суседа „самосталне“ БиХ. Република Хрватска је сматрала да далматинска обала због старе републичке границе БиХ није имала хрватско залеђе иако у том залеђу живе претежно Хрвати из Херцеговине. То су општине Љубушки, Читлук, Мостар, Лиштица, Чапљина, Дувно, Ливно, итд. Због тога је за Загреб БиХ била од посебног значаја још за време претходне Југославије. Да је неким другачијим развојем ситуације БиХ остала у Југославији, због оваквог геостратегијског положаја и дубине простора, далматинска острва, нашла би се у војном смислу у неповољној ситуацији. Наиме, тај део хрватске територије тешко би се бранио са мора а још теже са копна. Међутим, када се некадашња БиХ отцепила од Југославије, у Загребу су се појавили врло радикални планови, а сви су се сводили на то да се са БиХ створи нека врста конфедерације, касније федерација, а после тзв. „велика Хрватска“, која би захватала територију некадашње Павелићеве НДХ. Међутим, развој ситуације је утицао да се политичка опредељења Хрвата из Босне приближе ставу Срба са истих простора, па су временом и Хрвати одлучили да бране етничке просторе од надирућих исламских идеја. На крају је, ипак, Дејтонским споразумом створена Муслиманско-хрватска федерација. Хрватска ипак није у пуној мери задовољна, јер бар што се политичких питања тиче, као највећи проблем у овој фази развоја Муслиманско-хрватске федерације остаје нејасно питање Мостара. Наиме, Загреб сматра да су два ентитета-Срби и Муслимани добили своје политичке центре моћи. Срби су добили Бања Луку, Брчко и Бијељину, а Муслимани Тузлу, Зеницу и Сарајево. Загреб

---

²² Назив „специјалне паралелне везе“ има правног основа у члану 3, тачке 2, Устава Босне и Херцеговине који је саставни део Дејтонског споразума и гласи „Ентитети имају право да успостављају специјалне паралелне односе са суседним државама у складу са суверенитетом и територијалним интегритетом БиХ“. „Политика“ 18.3.1997 стр.1.

²³ „Политика“ 21.3. 1991. 13.

зато сматра једним од крупних политичких питања у БиХ решење статуса града Мостара, јер водећа политичка структура у Загребу сматра да би Мостар у целости морао припасти хрватском ентитету у БиХ. Република Хрватска би ипак морала бити задовољна развојем политичке ситуације у БиХ односно Дејтонским споразумима, јер је развој војне ситуације у Босни и Херцеговини наговештавао потпуну победу војних снага Републике Српске и остатак БиХ у Федерацији са Србијом и Црном Гором²⁴.

Ако је реч о српском ентитету у БиХ, с обзиром на подршку западних чинилаца, пре свега Немачке и САД, који су пружали подршку Муслиманима и Хрватима у грађанском рату у овој републици, може се сматрати успехом озваничење Републике Српске, у којој ће коначно бити заштићен српски народ, а која ће бити гарант развоја његове културе и просперитета.

Савезна Република Југославија може бити задовољна развојем ситуације у БиХ. Велики број грађана српске националности напустило је Сарајево, али су зато сачувани сви већи центри у којима је претежно живело српско становништво: Бања Лука, Бијељина, Србиње, Требиње, Брчко, Билећа, Вишеград, Зворник. Мостар, иако је у њему живео велики број Срба, остао је у Хрватско-муслиманској федерацији, због католичких насеобина у околини града и великог броја муслимана у самом граду.

Током октобра месеца 1996. у Паризу је одржан састанак између председника Србије Слободана Милошевића и председника Муслиманско-хрватске федерације Алије Изетбеговића. Том приликом дата је заједничка изјава која указује на даљу нормализацију односа између СРЈ и БИХ, јер предвиђа одредење за мир и стабилност, решавање спорних питања у духу добре воље, поштовање територијалног интегритета БИХ и државног континуитета СРЈ као и успостављање дипломатских односа на нивоу амбасада.²⁵

---

²⁴ Поред овога, у катастарским књигама у БИХ, пред рат, Срби су располагали са 75% територије БиХ, а сада се Република Српска распростире на 49% територије Босне и Херцеговине. Због свега овога решења Дејтонског споразума се у Загребу, ипак, морају сматрати успехом.

²⁵ Текст споразума објавила „Политика“ 4.10.1996.

Војне снаге БИХ

Војна димензија односа између СРЈ и БИХ произилазиће из Дејтонског споразума.²⁶ С тим у вези посебна и изузетно значајна обавеза СРЈ према БИХ на војном плану је и одредба која у контексту мере регионалне стабилзације налаже Југославији смањење тешког наоружања и оружане снага за 30% од постојећег, као и успостављања извесних пропорција у војним потенцијалима са осталим уговарачима (Република Хрватска, БИХ и ентитети у Босни и Херцеговини) у циљу уравнотежења и стабилзације војног фактора на ширем простору.

Оваква димензија Дејтонског споразума у области наоружања вероватно је произашла из жеље међународних фактора да се и непосредно окружење БИХ, а то су СРЈ и Република Хрватска нађу у позицији да смање сопствено наоружање, што би за последицу имало и стабилзацију у оба ентитета у БИХ, Муслиманско-хрватској федерацији као и у Републици Српској. У делу споразума који се односи на Субрегионалне мере контроле наоружања, основни критеријуми за споразум о бројчаном ограничењу наоружања су бројност становника, тренутна количина оружја, одбрамбене потребе и релевантни однос снага у овом региону. Споразум утврђује пет категорија оружја које потпадају под ову регулацију, а то су тенкови, борна кола, артиљерија, борбени авиони и хеликоптери и то онако како су дефинисани у бечком Споразуму о конвенционалним снагама у Европи (ЦФЕ) из 1990. године.²⁷

Међутим, оно што овим одредбама о мерама контроле наоружања даје посебну тежину јесте то што је странама које су потписале уговор дат рок од 180 дана да закључе споразум о бројчаном ограничењу горе наведених категорија наоружања. Дата је и оперативна клаузула у случају да у наведеном року не постигну споразум, онда ступају на снагу овим чланом Споразума предвиђена ограничења наоружања (Прилог 1-Б, чл. IV, тач.3). Два су полазна параметра овде примењена: по првом, ниво наоружања појединих страна уговорница морају бити у сразмери 5:2:2 (СРЈ-Република Хрватска-БиХ), а другим се одређује тренутни ниво наоружања СР Југославије као полазна основа према којој се утврђују

²⁶ The Dayton Peace Accords, Office of Public Communication, Bureau of Public Affairs, U.S. Department of State, 1995. - превод „Споразум о миру у Босни и Херцеговини“, Дејтон, 21.11., Париз, 14.12. 1995. Међународна политика, Београд, бр. 1041, 2. 2. 1996.

²⁷ Љубивоје Аћимовић „О Дејтонском споразуму и његовим војним аспектима“ - „Међународни проблеми“, 1996. бр.1-2, ИМПП, 67.

нивои оружаних снага свих страна уговорница. Сходно томе, прецизира се да ће горња граница за СР Југославију бити 75% наоружања које она сада поседује, за Хрватску и БиХ 30% од тог истог нивоа, а затим унутар БиХ однос је 2 за Федерацију БиХ и 1 за Републику Српску.²⁸

Да је остала унитарна држава Босна и Херцеговина је за СР Југославију могла бити већа потенцијална опасност од Републике Хрватске, пре свега због непосредне границе са Санцаком и, посредно, везе са просторима Косова и Метохије. Ова Република је значајна и стога што у њој већину популације чине муслимани. Ако се узме у обзир чињеница да је муслиманска вероисповест преовлађујућа и на простору Косова и Метохије, односно Санцака, као и да је положај Турске знатно ојачао после распада СССР-а и формирања неких азијских муслиманских држава, може се закључити да се Савезне Републике Југославија у новим условима нашла у значајнијем непосредном и посредном муслиманском окружењу.

Међутим, Дејтонским споразумима, источна територија Републике Српске, простире се уз западну границу СРЈ, и та знатно умањује опасност од неке могуће војне провокације Муслиманско-хрватске федерације на границе СРЈ. При садашњем стању ствари СРЈ највећу пажњу мора обратити на аеродроме који се налазе на територији Муслиманско-хрватске федерације. Најзначајнији аеродроми су код Сарајева, Мостара, Тузле, а будућност ће показати да ли ће савезници Муслиманско-хрватске федерације обновити подземни аеродром код Бихаћа, најзначајнији војни објекат старе Југославије. За Београд ће бити врло значајно у којој мери ће се у овим градовима обновити цивилни и војни саобраћај и који ће од ових објеката бити цивилни, који војни, а који аеродром за обе функције.

Копнене јединице Муслиманско-хрватске федерације сачињава 92.000 војника који су у оперативном саставу, и 40.000 који су у резерви. Војска федерације има једну армију, шест корпуса, две дивизије, две моторизоване бригаде и пет брдских јединица. Корпуси су најоперативнији део војске федерације и они су распоређени у (1) Сарајеву, (2) Тузли, (3) Зеници, (4) Мостару, (5) Бихаћу, (6) Коњицу и (7) Травнику.

---

²⁸ Исто, 67-68.

Оклопне јединице Муслиманско-хрватске федерације сачињава тридесет и један тенк типа Т-34 и Т-55.²⁹

Међутим, даљи развој војне ситуације у овој републици није могуће предвидети. Још се не зна да ли ће САД инсистирати на формирању заједничких војних јединица Босне и Херцеговине, односно да ли ће Вашингтон тражити да се јединицама федерације прикључе и војне јединице Републике Српске. Са друге стране, НАТО је заинтересован да земље централне Европе и Балкана укључи у своју организацију. Владе Мађарске, Румуније, Бугарске, Албаније, Македоније, Хрватске и Муслиманско-хрватске федерације изразиле су жељу да приступе НАТО пакту. С тим у вези већ за десетак година војне формације Војске Југославије нашле би се у окружењу земаља чланица НАТО пакта. Због оваквог могућег расплета војне ситуације на Балкану, Југославија ће морати размислити о свом могућем ангажовању у програму „партнерство за мир“, а у следећем веку можда и о приступању неком постојећем или новоформираном војном савезништву.

Економска димензија односа СРЈ - БИХ

Јасно је да Република Српска не може рачунати на неку значајнију економску помоћ од међународне заједнице. Из тих разлога у Републици Српској највећу помоћ очекују од Савезне Републике Југославије. У том смислу од великог значаја ће бити будућа изградња инфраструктуре и објеката чија ће локација бити уз саму обалу реке Дрине и у ширем појасу ове реке.

С обзиром да је Муслиманско-хрватска федерација присутна на реци Дрини још само у општини Горажде, ова река може бити „кичма“ економског развоја и за Савезну Републику Југославију и за Републику Српску.

У погледу исхране становништва Република Српска може рачунати на сопствене снаге. Дејтонским споразумима, велики део Босанске Посавине остао је у саставу Републике Српске. Између Бијељине и Бадовинаца направљен је мост чијим се завршетком стварају услови за остваривање изградње великих економских постројења која су иначе била планирана у економским програмима развоја Републике

²⁹ Више о војним снагама Муслиманско-хрватске федерације и војске Републике Српске погледати у „The Military Balance“ 1995-1996, The International Institute for strategic studies (IISS), London.

БиХ и Републике Србије пре избијања грађанског рата у Југославији.

Република Српска располаже и рудним богатствима. Рудници Гацко, Миљевина, Сасе, Власеница, Угљевик, Станари, Челинац, Бања Лука, Волари, Томашица, Расавци, Нови Град, и велики рудник сребра, олова и цинка Сребреница, гаранција су да ће Република Српска имати добру сировинску базу. Поред овога, Република Српска има и велики хидроенергетски потенцијал. Хидроцентрале Угљевик, Брод, Рогатица, Богатић, Ластва, Гацко, Требиње, Перућац, Зворник и Бајина Башта уз планирану изградњу још неких на Дрини, сасвим су солидна основа за енергетску базу не само за Републику Српску и СРЈ, већ и за могућа потраживања неких балканских и европских земаља.

Савезна Република Југославија ће сигурно помоћи оспособљавању и даљем развоју ових постројења у Републици Српској, која ће повезивањем са СРЈ дати солидну основу за економски развој становништва са обе стране Дрине. Међутим, за повезивање СРЈ и Републике Српске, мораће се приступити изградњи тзв. „попречних“ саобраћајних праваца. С тим у вези нарочито важни правци су пруга Шабац-Лозница-Зворник и пруга Ужице-Увац. Сасвим је сигурно да ће се у догледној будућности приступити и изградњи још неколико мостова који ће спојити Савезну Републику Југославију и Републику Српску. Врло брзо планирано је оспособљавање постојећих путних праваца, а почетком века планирају се средства и за изградњу неколико путних праваца.³⁰

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Нова геополитичка слика Балкана „уоквирена“ је државном самосталношћу Републике Македоније која је распадом СФРЈ добила самосталност.

Устав Републике Македоније донесен је 29.11.1991. године. У уводним разматрањима Устав Републике Македоније наглашава историјско и државно наслеђе македонског народа, његовну вековну борбу за ставрање сопствене државе као и слободну вољу грађана Републике Македоније изражену на референдуму 1.9.1991. године. У Уставу се констатује историјска чињеница, да је Македонија конституисана као национална држава македонског народа, у којој се обезбеђује правна равноправност Албанцима, Турцима, Власима,

---

³⁰ За СРЈ и Републику Српску нарочито је важан путни правац Шабац-Бијељина-Брчко-Бања Лука.

Ромима и другим националностима који живе у Републици Македонији. Република Македонија се дефинише као суверена, самостална, демократска и социјална држава у којој је службени језик македонски, а писмо ћирилица. Као носилац законодавне власти дефинише се Собрање Републике које је председнички орган грађана. Влада Републике је носилац извршне власти, а Председник Републике представља Македонију, и врховни је командант њених оружаних снага.³¹

Политичка димензија односа СРЈ – Македонија

Република Македонија заузима централни положај на Балкану, налазећи се између Савезне Републике Југославије, Грчке, Бугарске и Албаније. За њен политички развој заинтересовани су сви њени суседи.

Бугарск је још у време СФРЈ исказивала одређене претензије према Македонији. Када је Македонија добила државност, Бугарска држава је дипломатским путем признала македонску државност, али је приликом тог чина исказала врло чудну аргументацију схватања настанка ове нове државе на Балкану. Наиме, Бугарска је признала Македонију као државу, али не и Македонце као народ, јер како је тада формулисало Министарство иностраних послова Бугарске, „реч је о народу чији је национални корен индентичан бугарском па Софија очекује да че у блиској будућности обе државе приступити Европској Унији, и да ће тада највероватније доћи до мирног „срашћивања“ једног народа са обе стране границе“³²

Овако „мирно срашћивање“ вероватно очекује и Албанија, али не са Македонцима него са Албанцима који живе на простору западне Македоније.³³ Још 11. и 12. јануара 1992. године Албанци су у Македонији спровели референдум на којем су истакли потребу федерализације Македоније и изгласали формирање Аутономне Републике Илириде. Одлуке овог референдума усвојила је свеалбанска скупштина у Струги

³¹ Југословенски преглед 1992, бр.1, 30-31.

³² Поред овога у саопштењу МИП-а Бугарске речено је и „Признање Македонске државе и неких других југословенских република заснива се на поштовању интереса људи који живе на својој територији и њиховој легалној вољи за државним самоопредељењем“. Саопштење је дато 15.1.1992. године и у њему је избегнут термин народ. Бугарска је била прва држава на свету која је признала Македонију.

³³ Према попису становништва који је у БЈРМ спроведен 1991. године, у Македонији има 1.314.283 Македонаца (64,6%), Албанаца 427.313 (21,0%), Турака 97.414 (4,8%), Рома 55.575 (2,7%) и Срба 44.159 (2,2%), Југословенски преглед, 1992, бр.1, 7.

исте године и јасно је да би то требало да буде прва фаза остваривања сна о великој Албанији у коју би касније, проглашењем Републике Косово, ушао већи део територије Македоније, Србије и Црне Горе.

Грчка нема територијалних претензија према БЈРМ, али је од свих њених суседа највише забринута самосталношћу ове некадашње југословенске републике. Грчка сматра да би Македонија могла бити нови извор нестабилности на Балкану. Разлога за овако размишљање Атина свакако види у врло агресивном наступу Егејских Македонаца и њихових потомака.³⁴ Поред политичких проблема, Атина са Скопљем има и економских. Врло често се македонско-грчка граница блокира од стране Македоније или Грчке. Поред ових, постоје проблеми и у инвестицијама. Наиме, Грчка влада покреће огромне јавне радове од виталног значаја, а све у склопу тзв. другог Делоровог пакета, вредног готово двадесет милијарди долара, које Атина треба да добије у наредних пет година од Европске уније. Други по важности пројект је саобраћајни правац од границе са Турском преко Солуна до луке Игуменица на западу. Међутим, постоји и конкурентски северни правац који би ишао преко Софије и Скопља до Драча. За ово решење, поред Бугарске, БЈРМ и Албаније, заинтересована је и Италија. Атина је уверена да иза свега стоји настојање турске политике на Балкану да се Грчка изолује и да јој се умањи утицај у региону. Било како било, Грчка је врло узнемирена и на саму помисао да се нова држава на Балкану зове Македонија. Врло су честе демонстрације у Скопљу, Солуну и Атини, а сама Грчка поред Турске сада ће имати проблема и са политичким амбицијама новог суседа на северу БЈР Македонијом.

За Београд вардарска долина је од изузетног значаја, јер га повезује са луком Солун и Атином. Поред овога СРЈ је заинтересована даљу економску и политичку судбину грађана српске и црногорске

---

³⁴ У Скопљу је 9.8. 1994. године одржано друго заседање скупштине „Светског македонског конгреса“. На овом конгресу говорило се о македонским „виталним интересима“, а у склопу њих Сотир Георгијевски, делегат из Сиднеја, упозорио је да је „тачно да аутохтони Македонци немају територијалних претензија, али да ће од Олимпа у Грчкој и Пирин планине у Бугарској“. По њему, готово цела северна Грчка и највећи део источне Бугарске (тзв. Пиринска Македонија) морају одмах да припадну новој македонској држави јер су то „свете македонске земље“. Убрзо затим у Скопљу је публикована географска карта Македоније у њеним „природним границама“. Ове новоутврђене међе знатно проширују садашњу БЈРМ, а на југу обухватају целу северну Грчку (Егејску Македонију) са Солуном и његовим заливом. „Пут ка великој Македонији“. „Политика“ 10.8.1994.

националности.³⁵ СРЈ и БЈРМ имају и један заједнички проблем на којем ће врло брзо Београд и Скопље морати да координирају своје акције и сарађују, а то је велики број припадника албанске националности на својим територијама. За СРЈ то су простори Косова и Метохије, а за БЈРМ простори западне Македоније. Уколико се албански сецесионисти одлуче на оружану побуну било на Косову, или у западној Македонији, била би угрожена и једна и друга држава, јер би сецесија албанских националиста на Косову сигурно запалила и западну Македонију и обрнуто.

Војна снаге Републике Македоније

Приликом распада СФРЈ, ЈНА је без икаквих сукоба и локалних инцидената, напустила територију Македоније³⁶. Ова чињеница би могла бити значајна за будући развој политичких али и војних односа између СРЈ и БЈРМ. Глобално гледано СРЈ, и Македонија немају неких озбиљнијих политичких проблема који би могли да испровоцирају војни сукоб између две републике. И Скопље и Београд признају обострану потребу регулисања граничних и других питања. Међутим, сасвим је друго питање да ли ће могући сукоб покушати да испровоцира неко трећи. Наиме, у току грађанског рата на просторима СФРЈ у Македонији према граници Србије и српске покрајине Косово, биле су присутне војне снаге западних земаља. Ту границу је прво обезбеђивао тзв. нордијски батаљон, састављен од војних јединица скандинавских земаља, коме се касније прикључио и амерички под патронатом УН („УНПРЕДЕР“). Војне снаге БЈРМ су још увек у формирању,³⁷ а Македонија је од 15.11.1995. учесница програма „Партнерство за мир“.³⁸

Американци су сигурно добро војно проанализирали просторе бивше Југославије пре него што су одлучили да један велики део својих

³⁵ Највећи број Срба и Црногораца у Македонији живе на просторима Скопске Црне Горе.

³⁶ ЈНА је званично напустила територију Републике Македоније 26.3.1992, после потписивања докумената о примопредаји објеката и опреме. Слободанка Ковачевић. Хронологија југословенске кризе. „Међународни проблеми“ 1992. 1-2, стр.127.

³⁷ Армију Републике Македоније сачињава 10.400 људи од чега су 8.000 војници. Резервног састава нема, а Скопље планира да у резерви има најмање 100.000 људи. Полицијске снаге сачињава 4.500 људи, а БЈРМ планира 7.500. Оклопне јединице имају неколико тенкова Т-34. Више о војним снагама Републике Македоније у „The Military Balance“ 1995-1996. The International Institute for Strategic Studies (IISS), London.

³⁸ „Нато и партнерство за мир“, Београд 1996, „Међународна политика“, ПФ, ФПН, ИМПП, ЦСС, 251.

снага стационирају баш у Македонији. Када се ово констатује треба имати у виду да је БЈРМ у непосредном територијалном додиру са Косовом и Албанијом, следећим могућим узрочницима кризе на Балкану. Поред овога, Македонија је врло близу БиХ и Републике Хрватске. У македонским просторима са „непосредне дистанце“ могу се контролисати могуће кризе између Грчке и Турске, али и оне у Средоземљу³⁹. Одатле би Вашингтон могао да изазива сукобе ниског интензитета уколико процени да су политичке, економске и војне интеграције отишле предалеко и да уједињена Европа почиње да угрожава интересе САД.⁴⁰

Уколико Република Македонија уђе у НАТО структуре, што македонски политичари већ виде као „готову ствар“, војне снаге СРЈ би се нашле у једној потпуно новој ситуацији. Ако би и Албанија ушла у НАТО, и грчке војне снаге би такође дошле у сличну позицију. То би сигурно изазвало нова повезивања на Балкану, на пример војно повезивање Грчке и СРЈ.

Економски односи СРЈ – Македонија

Македонија је у годинама блокаде Југославије била значајна за југословенско тржиште, јер се преко њене територије допремала дефицитарна роба у СРЈ. Поред овога, преко Македоније воде значајни путни правци за луку Солун и из Солуна и других северних делова Грчке воде значајни путеви преко БЈРМ и СРЈ за централну и западну Европу.

Међутим, и СРЈ и БЈРМ поред завршетка аутопута кроз јужну Србију и Македонију, морају да се припремају за посао столећа који би

---

³⁹ Према неким непотврђеним информацијама из Пентагона, Македонија и Албанија би требало да прерасту у нове америчке војне базе у Европи. Према истим непотврђеним информацијама, простори Македоније и Албаније, Американцима би у војном смислу требало да замени просторе централне Европе, првенствено територију Савезне Републике Немачке.

⁴⁰ Један од узрочника једне такве „синтетичке кризе“ могао би да има следећи сценарио: Инцијатива СРЈ за јачим повезивањем балканских земаља изазива врло јако регионално повезивање. Балканске земље се више не приближавају НАТО пакту, већ Западноевропској унији и њеним војним интеграцијама. НАТО губи позиције на Балкану и то изазива незадовољство САД. Незадовољна статусом у односу на Турску у НАТО пакту Грчка иступа из ове војне организације. Американци политичким притиском приморавају Скопље на федерализацију Македоније. Албанци на Косова и Метохији не добијају федерализацију Косова и Републике Србије. Македонија прави инциденте на граници са Србијом због „нерешених граничних спорова“. Следи нова криза на Балкану. (Прим. М.Р.)

требало да се заврши средином наредног миленијума изградњом канала Морава - Вардар. Заправо, реч је о изградњи пловног пута Морава-Вардар -Аксиос, који би СРЈ и БЈРМ донео привредни подухват који би их директно извео на пут развијене Европе, а Европи скратио пут преко Црног мора до Средоземља за 1.200 километара. Ова српско-македонско-грчка трансферзала била би наставак великог система Рајна-Мајна-Дунав. СРЈ би кроз овај пројект међународни поморско-речни саобраћај северне и средње Европе спровела кроз Мораву и од Поморавља и Војводине направила велики „резервар“ хране за Европу и Медитеран.⁴¹

Према проценама стручњака Југословенског речног бродарства која су дата 1995. године било би потребно обезбедити око 575 милиона долара за изградњу хидроелектрана, брана и заштиту приобаља, затим грађевинске радове за хидромеханичку и електроопрему, експропријацију и изградњу преводница.⁴²

Сигурно је да би и СРЈ и Македонија морале да размишљају о могућем партнеру у послу столећа. Према неким варијантама, један од финансијера могла би да буде Савезна Република Немачка. Без обзира на сва историјска искуства циљ СР Немачке је југ Европе, односно Средоземље, Блиски исток и Северна Африка, у којима се СРЈ не може заобићи. С обзиром да је Немачка изградила канал Рајна-Мајна-Дунав, она тако полако реализује идеју о воденој пловној вези између Северног и Средоземног мора, а која је једино могућа преко Србије и Македоније. Имајући све ово у виду њен интерес је свакако и моравско-вардарска трансверзала која јој је без сумње потребна за пласирање капитала.

С обзиром на садашње стање на Балкану и економски положај СРЈ, па и Македоније, овај пројекат делује оптимистички, али ова инвестиција је толико атрактивна за капитал да ће се о њој сигурно размишљати и у Београду и у Скопљу, на Балкану а сигурно и у Европи.

Током септембра месеца 1996. године потписан је трговински споразум између СРЈ и Републике Македоније који је означио ново приближавање ове две Републике. Четвртог септембра у Скопљу потписан је споразум о успостављању зоне слободне трговине који је у Београду и Скопљу, али и на Балкану и шире означен као један од

---

⁴¹ Са изградњом моравско-вардарске трансверзале променио би се и статус неких српских градова. Пожаревац, Ниш, Лесковац, Врање врло брзо би постали лучки градови са развијеним речно-поморским везама са светом. Ове луке би представљале још један излаз СРЈ на светска мора.

⁴² „Водени мост Београд-Солун“, „Политика“ 10.7.1995

најважнијих међудржавних уговора потписан између две земље на простору некадашње СФРЈ.⁴³

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Односи СРЈ са новонасталим државама на простору некадашње Југославије од изузетне су важности за мир на Балкану. Они исказују одређене специфичности. Ове специфичности свакако произилазе из чињеница да је реч о народима који су вековима били усмерени једни на друге, који говоре истим или сличним језиком, чија је култура испреплетена, и коначно, који су живели у заједничкој држави.

Ако је реч о Републици Хрватској, за Београд је од изузетне важности решење проблема везаних за Превлаку као и могућност повратка избеглог становништва на своја огњишта. Нормализација између Београда и Загреба зависиће и од односа два народа у унији Босне и Херцеговине, односно нормализацији српско-хрватских односа и у овој републици.

Босна и Херцеговина је изузетно правно-политички сложена држава. Ова сложеност проистиче из чињенице да њену целину представљају два ентитета Муслиманско-хрватска федерација и Република Српска. Босна и Херцеговина ће засигурно у годинама које су пред нама представљати својеврсни показатељ докле је мир дошао на овим просторима и колико је значајан за цео регион Балкана.

Од свих новонасталих држава на простору Балкана, Београд, за сада, најразвијеније односе има са Републиком Македонијом. Међутим, Македонија се налази на изузетно осетљивом геополитичком простору, па ће добри односи Београда са Скопљем представљати позитивну дипломатску климу и за Атину, Софију, Тирану и Анкару.

Поред промене у политичком и економском систему, нове балканске државе су изразиле спремност да приступе и НАТО пакту. Уколико Загребу, Сарајеву и Скопљу буде омогућено да приступе овој атланској војној алијанси, може се поставити питање да ли ће, и у којој мери новонастали суседи променити своју спољнополитичку активност према Београду.

---

⁴³ Неки посматрачи су чак сматрали да би овај трговински споразум између СРЈ и Републике Македоније могао да представља основу за неку будућу интеграцију некадашњих југословенских република.

Савезна Република Југославија сада има девет суседа: Мађарску, Румунију, Бугарску, Грчку, Албанију, Италију, Македонију, Босну и Херцеговину и Хрватску. Од тога три Републике су до 1991. биле са садашњом федерацијом Србије и Црне Горе у истој држави, па се уважавајући ове чињенице може констатовати да је ново окружење СРЈ изузетно сложено и да захтева посебну ангажованост спољнополитичких чинилаца у Београду.

FORMS OF COOPERATION BETWEEN FR OF YUGOSLAVIA
AND THE NEWLY CREATED BALKAN STATES

Summary

The paper by Milovan Radakovic points to the political, economic and military dimension between the Federal Republic of Yugoslavia and the new states created in the Balkans - the Republic of Croatia, Bosnia-Herzegovina and the Former Yugoslav Republic of Macedonia. These states all border with the FR of Yugoslavia, so the development of political, economic and military relations among these states and the FR of Yugoslavia considerably affect overall stabilization of political circumstances in the territory of the former Yugoslavia, and beyond.

The author relates the political systems of the new states, which have evolved from their respective constitutional orders. He analyzes the military potentials of Croatia, Bosnia-Herzegovina and Macedonia, as well as economic ties and the interdependence of the new states and the FR of Yugoslavia.

The author offers as well an analysis of the entirely new political role of Yugoslavia's former neighbors - Austria, Hungary, Romania, Bulgaria and Albania.